

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Arenen lausunto terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

VN/28312/2021

- Arene kannattaa vahvasti esitettyä lakimuutosta, jonka myötä sosiaali- ja terveysministeriö ottaa nykyistä suuremman roolin sosiaali- ja terveysalan koulutusten harjoittelukustannuksista.
- Olennaista on, että muutos sitoo sekä ministeriön että laajasti harjoitteluja tarjoavat tahot tiiviimpään kehittämiskumppanuuteen harjoitteluiden - ja näin koko koulutuksen -kehittämiseksi.
- Uudistus vahvistaa opiskelijoiden kiinnittymistä julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajaorganisaatioihin, ja vähentää näin alan valtavaa työvoimapulaa.
- Esitetty korvausjärjestelmä noudattaa olemassa olevaa valtion korvausmallia, jolla korvataan lääkärikoulutuksen harjoittelun kustannuksia harjoittelupaikoille. Esitetty korvausmalli toimii hyvin myös ammattikorkeakoulututkintojen harjoittelukustannusten korvaamisessa.
- Muutos on olennainen muutos nykytilaan, jossa ammattikorkeakoulut maksavat pääsääntönä harjoittelukorvauksia sote-alan koulutuksissa. Tilanne poikkeaa muista koulutussektoreista.
- Arene pitää tärkeänä, että korvaus maksetaan erillisenä korvauksena yleiskatteellisen perusrahoituksen sijaan. Näin voidaan seurata rahan kohdentumista aidosti korkeakouluopiskelijoiden harjoitteluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oikeus harjoittelukorvaukseen tulee määräytyä suoritettavan tutkinnon mukaan, jolloin kaikilla ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan tutkintojen harjoittelupaikkoja tarjoavilla tahoilla on oikeus hakea korvausta riippumatta siitä, tapahtuuko itse harjoittelu sosiaali- tai terveydenhuoltolain mukaisissa tehtävissä vai ei.
- Arene katsoo, että lakia on täydennettävä siten, että myös kunnilla on mahdollisuus hakea korvausta harjoittelupaikkojen järjestämisestä ja ohjauksesta. Kunnat ovat jatkossa merkittäviä harjoittelupaikkojen tarjoajia erityisesti varhaiskasvatuksen harjoittelussa. On äärimmäisen tärkeää, että myös yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat voivat hakea korvauksia. Hyvinvointialueilla harjoittelun tekevät vain noin 50-60 % harjoittelijoista.
- Lakimuutos ei saa missään tilanteessa johtaa siihen, että ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta leikattaisiin korvausten kustannusten kattamiseksi. Ammattikorkeakoulujen tutkinto-kohtainen valtionrahoitus on laskenut kolmanneksella viimeisen 10 vuoden aikana ja siksi vapautuvat resurssit tarvitaan koulutuksen kehittämiseen.

Lakiesitys selkeyttää harjoittelukäytänteitä ja lisää resursseja koulutuksen kehittämiseen

Hallituksen esityksessä esitetään, että jatkossa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä harjoittelusta suoritettaisiin valtion varoista korvaus harjoittelupaikoille. Ammattikorkeakoulut maksavat nykyisin harjoittelumaksuja sosiaali- ja terveydenhoitoalan harjoittelupaikkoja

tarjoaville julkisille ja yksityisille työpaikoille. Harjoittelumaksukäytäntö on kehittynyt ajan saatossa eivätkä maksut perustu nykyisellään lainsäädäntöön. STM:n vuonna 2021 tekemän kyselyn mukaan ammattikorkeakoulut harjoitteluiden kokonaiskustannus vuonna 2020 yhteensä 14,2 miljoonaa euroa julkisille, yksityisille ja kolmannen sektorin työnantajille. Arenen oman kyselyn mukaan ammattikorkeakoulut maksoivat harjoittelupaikoille korvauksia noin 8 miljoonaa euroa vuonna 2020. Ammattikorkeakouluille harjoittelumaksut ovat olleet merkittävä kustannus, jotka muutoksen myötä vapautuvat ope- tukseen ja sen kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulut tekivät vuoden 2021 lopussa periaatelinjauksen, että ammattikorkeakoulut eivät hyväksy vanhojen harjoittelusopimusten siirtoa sellaisenaan hyvinvointialueille. Ammattikorkeakoulut edellyttävät, että kaikkiin uusiin harjoittelusopimuksiin kirjataan, ettei harjoitteluista peritä ammatti- korkeakouluilta maksuja missään muodossa. Tavoitteena on myös luopua mahdollisimman pian kai- kista julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa tehdyistä maksullisista sopimuksista. Hallituksen esitys tulee korvaamaan harjoittelupaikoille maksuja, joita ammattikorkeakoulut ovat aiemmin maksaneet omasta perusrahoituksestaan. Ammattikorkeakoulukenttä on ainoa koulutussektori, joka edelleen maksaa harjoittelumaksuja sosiaali- ja terveysalan harjoittelujen järjestämisestä.

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeli vuonna 2021 lähes 40 000 opiskelijaa, joista valtaosa suorittaa joka vuosi harjoittelujaksoja työelämässä. Muista aloista poiketen sosiaali- ja terveysalalla ei makseta opiskelijoille palkkaa harjoittelun ajalta.

Harjoittelusopimuksia ammattikorkeakouluilla on eri tahojen kanssa yhteensä yli 15 000 kappaletta. Ammattikorkeakoulut ovat valmistelleet valtakunnallisen sopimus pohjan, jotta sopimuksista saadaan kansallisesti mahdollisimman yhteneväiset. Yhteinen harjoittelusopimus pohja on tärkeä, sillä oikeus korvaukseen perustuu ammattikorkeakoulun ja harjoittelupaikkaa tarjoavan tahon sopimukseen.

Harjoittelukorvauksen määräytymisperusteena tulee olla suoritettava tutkinto

Hallituksen lakiesityksessä esitetään, että korvausta harjoitteluista voi hakea sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta aiheutuvista kustannuksista. Arene katsoo, että harjoittelukorvausten määräytymisessä tulee pitää kiinni siitä, että korvaus määräytyy suoritettavan tutkinnon mukaan. Tämä tarkoittaa, ettei oikeus korvaukseen edel- lytä harjoittelun suorittamista juuri sosiaali- tai terveydenhuoltolain mukaisessa tehtävässä tai työpai- kassa. Esimerkiksi sosionomiopiskelijoiden harjoittelut saattavat sijoittua muihin kuin sosiaali- ja ter- veysalan työtehtäviin, pääasiassa sivistystoimen toimialalle. Oikeus harjoittelukorvauksiin tulee ulot- taa siis sosiaali- ja terveydenhuoltolaissa määriteltyjä tehtäviä laajemmalle työnantajajoukolle eli myös kunnille, yksityisille palveluntuottajille sekä kolmannen sektorin toimijoille.

Myös kunnille tulee taata oikeus korvauksiin

Lakiluonnoksessa esitetään, että harjoittelukorvausta olisivat oikeutettuja hakemaan sosiaali- ja ter- veysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä harjoitteluista hyvinvointialueet, HUS-yhtymä,

Helsingin kaupunki ja tietyin edellytyksin yksityiset palveluntuottajat. Esityksessä kunnat on jätetty korvaukseen oikeutettujen tahojen ulkopuolelle. Arene katsoo, että myös kunnilla tulisi olla myös jatkossa oikeus hakea korvausta hyvinvointialueiden ja yksityisten toimijoiden tapaan.

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevat opiskelijat tulevat myös jatkossa harjoittelemaan kuntien tarjoamissa harjoittelupaikoissa. Erityisesti tämä koskee varhaiskasvatuksen sosionomeja, jotka harjoittelevat pääasiassa päiväkodeissa. Varhaiskasvatuksen työvoimapulan ratkaisemiseksi on keskeistä, että alan harjoitteluiden kehittäminen on resursoitu samalla tavalla muiden sote-alan koulutusten kanssa. Jotta varhaiskasvatuksen piirissä suoritettavat harjoittelut ovat myös harjoittelukorvausten piirissä, tarvitaan esitykseen viittaus myös varhaiskasvatuslain mukaisiin tehtäviin. Varhaiskasvatuksen harjoittelupaikkoja koskevat korvaukset on jo huomioitu esityksen kustannusarviossa.

Kunnille jää myös vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, joten kunnilla on myös jatkossa runsaasti sote-alan työpaikkoja. Erityisesti sosiaali- ja kuntoutusalan ammattikorkeakoulutetuille tulee myös jatkossa olemaan tehtäviä myös kuntien palveluksessa. Kunta-alan rakennemuutos ja työvoimapulaan vastaaminen edellyttävät, että kunnat ovat myös kiinnostava kohde harjoitteluiden näkökulmasta.

Harjoitteluviikkokohtaisen korvauksen taso tulee turvata

Arene pitää tärkeänä, että harjoittelukorvaus on muodoltaan erillinen ja haettava rahoitus eikä esimerkiksi osa hyvinvointialueille suunnattua yleiskatteellista rahoitusta. Erillisrahoituksena annetun rahoituksen piiriin saadaan suurempi joukko toimijoita ja toiseksi erillisrahoituksen avulla voidaan tarkemmin seurata sitä, että rahoitus käytetään aidosti harjoittelutoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Arene haluaa kiinnittää huomiota korvauksen muotoon. Hallituksen esityksessä valtion vuoden 2023 talousarvion momentille 33.60.33 ehdotetaan lisättävän 14,2 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän harjoittelun kustannusten korvaamiseksi. STM on arvioinut, että yksittäisen sote-alan opiskelijan harjoittelukorvaus on keskimääräinen 43 euroa harjoitteluviikkoa kohden.

Arene katsoo, että asetukseen kirjattava harjoittelukorvaus tulisi olla kiinteä viikkokohtainen hinta, joka perustuisi nykyiseen harjoittelukorvauksen keskiarvoon eli 43 euroon. Näin harjoittelukorvauksen määrä olisi selkeä ja eikä korvauksen suuruus inflatoitu, vaikka harjoitteluviikkojen määrä kasvaisi tulevinä vuosina. Toinen toteutusvaihtoehto olisi jakaa korvaussumma siten, että korvauksiin suunnattu 14,2 miljoonaa euroa jaettaisiin suoritettujen harjoitteluviikkojen mukaan. Tässä mallissa harjoitteluviiikon korvauksen suuruus voisi laskea tulevinä vuosina merkittävästi, jos rahoitus ei tule nousemaan samassa tahdissa opiskelijavolyymien kasvun kanssa.

Korvaus ei saa pienentää ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta

Uuden korvausjärjestelmän myötä ammattikorkeakouluille vapautuu käyttöön resursseja, joilla ne voivat kehittää sote-alan koulutusten ja harjoittelun laatua. Lisäksi ammattikorkeakoulut voivat nykyistä paremmin vastata vuonna 2021 voimaan tulleiden uusien tulossopimusten tavoitteisiin, joissa sosiaali- ja terveysalan tutkintotavoitteet nousivat lähes 30 prosenttia. Tutkintotavoitteiden nostolla on tarkoitus vastata sote-alan osajapulaan. Ammattikorkeakoulut myös jatkavat nykyistä toimintaansa, jossa ne koordinoivat harjoitteluun hakeutumisen prosessia ja tukevat harjoittelupaikkoja ohjausosaamisen kehittämisessä.

Arene pitää ehdottomana, ettei lakimuutos missään tilanteessa johda ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen leikkauksiin.

Esitys tukee harjoittelutoiminnan kehittämistä

Esitetty harjoittelumaksujen korvausjärjestelmä tukee myös harjoittelutoiminnan ja sen koordinoimisen kehittämistä. Lakisääteisesti kohdennettu rahoitus tuo harjoittelutoiminnan rahoitukseen ennustettavuutta. Samoin harjoittelupaikkoja tarjoavilla tahoilla on käytössä nykyistä enemmän resursseja harjoitteluiden ohjaamiseen. Ammattikorkeakouluilla on vahva tahtotila kehittää harjoitteluohjaajien osaamista sekä harjoitteluprosessien sujuvuutta. Prosessien kehittämiselle on erityinen tarve tilanteessa, jossa opiskelijamäärät ovat kasvussa ja opintoihin hakeutuu myös yhä enemmän ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita.

Lakiesityksessä mainitussa Jobiili-alustalla on laajasti terveysalan harjoittelupaikat, mutta sosiaalialan harjoittelupaikoista vain pieni osa. Tämä hankaloittaa alustan tietojen käyttöä korvausten jakamisen perusteena. Arene pitää tärkeänä, että harjoitteluviikkojen määrää koskevan tiedon keruuta kehitetään, jotta korvausten suorittaminen on mahdollisimman helppoa. Arene näkee haasteellisena, Mikäli harjoittelukorvausten maksaminen sidotaan yksinomaan Jobiiliin. Alustan ylläpidosta vastaavat ammattikorkeakoulut, joilla ei ole roolia korvausten maksamisessa tai korvausten saajina. Alustan pääasiallinen käyttötarkoitus on harjoittelupaikkojen mahdollisimman sujuva tarjoaminen ja toteuttaminen. Jobiilia eivät myöskään käytä läheskään kaikki sote-harjoittelupaikkoja tarjoavat työpaikat.

Ammattikorkeakoulut vahvemmin mukaan hyvinvointialueiden toiminnan kehittämiseen

Ammattikorkeakoulujen sote-harjoittelumaksujen korvausten lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla ja hyvinvointialueilla tulisi paremmin huomioida ja hyödyntää ammattikorkeakoulujen TKIO-osaamista. Uusia hyvinvointialueita luotaessa on keskeistä hyödyntää erityisesti ammattikorkeakoulujen osaamista hoitotyön, kuntoutuksen ja sosiaalipalveluiden järjestämisen kehittämisessä. STM:n nykyiset rahoituslähteet eivät juurikaan tunnista ammattikorkeakouluissa tehtävää sote-alan TKI-toimintaa, sillä rahoitus on kohdennettu lähes täysin yliopistoille ja yliopistosairaaloille. STM:ssä valmistellaan tällä hetkellä hallinnonalan tutkimusrahoituksen uudelleenorganisoimista. Arene edellyttää, että ammattikorkeakoulut huomioidaan nykyistä paremmin osana uutta rahoitusjärjestelmää. TKI-

työ nivoutuu ammattikorkeakouluissa kiinteästi opetukseen sekä ammattikorkeakoulu- että ylemmissä tutkinnoissa, ja on siten kytkeytynyt myös opetuksen ja harjoittelujen toteuttamiseen.

Muita huomioita

- Lakiesityksessä esitetään, että ammattikorkeakoulujen sote-alan tutkintojen harjoittelujen laajuudet olisivat 75–120 op. Todellisuudessa vain hoitotyön tutkinnoissa harjoitteluja on 75–120 op, kun taas muissa sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksissa harjoitteluiden määrät vaihtelevat 45–50 op välillä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén

puheenjohtaja

Ida Mielityinen

toiminnanjohtaja